

Allianties rond brede scholen

Een inventarisatieonderzoek naar duurzame samenwerking tussen brede schoolpraktijken met opleidingen, onderzoeksinstellingen en kenniscentra

© december 2011 Nederlands Jeugdinstituut

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enige andere wijze zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van de Kenniskring Brede School 2011, die wordt georganiseerd vanuit het Nederlands Jeugdinstituut.

Auteur

Marloes Faddegon

Nederlands Jeugdinstituut

Catharijnesingel 47

Postbus 19221

3501 DE Utrecht

Telefoon (030) 230 63 44

Website www.nji.nl

Infolijn (030) 230 65 64, e-mail info@nji.nl

Inhoudsopgave

	Voorwoord	p. 4
1.	Inleiding en achtergrond	p. 5
1.1.	Verkenkend onderzoek	
1.2.	Achtergrond van de verkenning	
1.3.	Resultaten in het kort	
1.4.	Leeswijzer	
1.5.	Oproep tot reactie	
2.	Onderzoeksvraag en onderzoeksopzet	p. 7
2.1	Hoofdvraag	
2.2.	Deelvragen	
2.3.	Hypothese	
2.4.	Onderzoeksmethoden	
3.	Definitie van begrippen	p. 9
3.1.	Wat wordt bedoeld met de begrippen, 'PO brede schoolpraktijken', 'interdisciplinair samenwerken', 'duurzaam samenwerken' en 'allianties'?	
3.2.	Op welke opleidingen hebben de gezochte allianties betrekking?	
3.3.	Wat wordt bedoeld met lectoraten, onderzoeksinstellingen en kenniscentra?	
4.	Resultaten	p. 12
4.1.	Kenniscentrum Talentontwikkeling van de Hogeschool Rotterdam	
4.2.	Hanzehogeschool Groningen	
4.3.	Samenwerking vanuit lectoraat Hogeschool Utrecht	
4.4.	Hogeschool InHolland Rotterdam	
4.5.	ROC Amsterdam, afdeling zorg en welzijn	
4.6.	ROC Zadkine Rotterdam	
4.7.	Albeda college Rotterdam	
4.8.	Brede school De Spil in Heerenveen	
4.9.	Laterna Magica Amsterdam	
5.	Conclusies & Discussie	p. 16
6.	Bronnen/Verder lezen	p. 17
Bijlage I:	overzichtsschema van gevonden allianties	p. 19
	Allianties die wel in het rapport zijn toegelicht	
	Allianties die niet in het rapport zijn toegelicht	

Voorwoord

Dit onderzoek heeft plaatsgevonden in het kader van mijn stage bij het Nederlands Jeugdinstituut als onderdeel van de master Maatschappelijke Opvoedingsvraagstukken aan de Universiteit Utrecht. Het onderzoek heeft plaatsgevonden in een tijdsbestek van ongeveer drie maanden, waarin ik door Marja Valkestijn en Saskia van Oenen betrokken ben bij de kenniskring brede scholen van het Nederlands Jeugdinstituut. Ik wil hen bedanken voor het meedenken, begeleiden en geven van tips voor dit onderzoek. Door hen is het onderzoek vele malen sterker geworden dan ik alleen had kunnen doen. Ook hebben zij mij geholpen bij het verder ontwikkelen van mijn onderzoeksvaardigheden.

Verdere dank gaat uit naar alle deelnemers aan de kenniskring en alle informanten die belangeloos informatie hebben gegeven over samenwerkingen in de praktijk.

1. Inleiding en achtergrond

1.1. Verkennend onderzoek

Voor u ligt een verkenning naar bestaande allianties rondom brede scholen, die is uitgevoerd van september 2011 tot en met december 2011. Deze verkenning heeft plaatsgevonden in het kader van de Kenniskring Brede School van het Nederlands Jeugdinstituut. Binnen deze kenniskring wordt momenteel gekeken in hoeverre de vorming van allianties van brede schoolpraktijken met opleidingen, en/of onderzoekinstellingen en andere kenniscentra, een zinvolle bijdrage kan leveren aan de pedagogische kwaliteit en daarmee aan positieve ontwikkeling van jeugd in brede schoolpraktijken. Om deze vraag te beantwoorden is met behulp van de voor u liggende verkenning gekeken naar de status quo van dit soort allianties. Hiervoor is gezocht via literatuur, via informanten vanuit de Kenniskring Brede school van het Nederlands Jeugdinstituut, oproepen via voor dit onderwerp relevante LinkedIn groepen, via online nieuwsbrieven en via zoektermen op internet.

1.2. Achtergrond van de verkenning

Binnen de brede schoolpraktijk werken verschillende professionals samen aan de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Het samenwerken in dit soort praktijken vraagt om andere en extra expertise van professionals dan het werken binnen een afzonderlijke beroepssector. Het beter benoemen én behalen van doelen inzake positieve jeugdontwikkeling speelt een rol bij de professionalisering binnen de brede schoolpraktijken. Het gaat daarbij zowel om gezamenlijke doelen van de brede schoolpraktijk als om daarbinnen gedifferentieerde doelen per werksoort. De expertise die hieromtrent wordt opgedaan blijft vaak beperkt tot de context waarin deze is ontstaan.

In de notitie van het Nederlands Jeugdinstituut Professionalisering in de brede school (Van Oenen & Valkestijn, 2007) worden allianties aanbevolen om (1) praktijkkennis te expliciteren, verdiepen en onderbouwen en daarmee (2) bovengenoemde doelen te behalen. Het gaat daarbij om kennisallianties binnen en tussen diverse werksoorten, bijbehorende opleidingen en onderzoekinstellingen/kenniscentra. Deze allianties kunnen bijdragen aan het ontwikkelen van lokale of landelijke kennisinfrastructuren, waarbinnen expertise kan worden opgebouwd en uitgewisseld.

Gezien de meerwaarde van dit soort allianties worden deze door verschillende initiatieven gestimuleerd. Een voorbeeld daarvan zijn de regionale platforms voor talentontwikkeling en de inzet van lectoraten. Bij de start van dit onderzoek zijn weinig van dit soort allianties rondom brede schoolpraktijken bekend bij het Nederlands Jeugdinstituut¹. De samenwerking die bekend is, is vaak monodisciplinair, óf gericht op problemen (dan wel preventie) wat betreft de ontwikkeling en opvoeding van jeugd.

---

¹ De notitie van het Nederlands Jeugdinstituut Professionalisering in de brede school (Van Oenen & Valkestijn, 2007) was een eerste quickscan naar dit soort allianties, daarna zijn er geen volgende inventarisaties gedaan naar de status quo van dit soort allianties.

1.3. Resultaten in het kort

Met de voor u liggende inventarisatie is de hypothese bevestigd dat er (nog) weinig van bovengenoemde allianties bestaan. De gevonden allianties zijn veelal gericht op de professionalisering van aankomende beroepskrachten en minder op de professionalisering onder al bestaande werknemers.

1.4. Leeswijzer

In dit rapport leest u achtereenvolgens in hoofdstuk 2 over de onderzoeksvragen en onderzoeksmethoden. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op definities die binnen het onderzoek zijn gehanteerd. Vervolgens komen in hoofdstuk 4 de allianties aan bod die voldoen aan de eisen van de allianties waarnaar is gezocht. In hoofdstuk 5 volgen de conclusie en discussie over de gevonden resultaten.

1.5. Oproep tot reactie

Deze verkenning heeft in korte tijd plaatsgevonden. Tevens heeft het onderzochte veld een dynamisch karakter. Het overzicht in dit rapport moet dan ook niet als uitputtend worden beschouwd, maar als een impressie van de status quo van allianties rondom brede schoolpraktijken. Mocht u nog aanvullende allianties kennen, vragen of opmerkingen hebben naar aanleiding van de resultaten die in dit rapport worden gepresenteerd dan kunt u uw reactie sturen naar M.Faddegon@NJI.nl

2. Onderzoeksvraag en onderzoeksopzet

2.1. Hoofdvraag

Welke bestaande allianties en/of initiatieven voor allianties zijn er, waarin PO brede schoolpraktijken interdisciplinair en duurzaam samenwerken met minstens één opleiding (al dan niet via lectoraat), en/of kenniscentrum, onderzoeksinstelling, universiteit.

2.2. Deelvragen

- Wat wordt bedoeld met de begrippen, ‘PO brede schoolpraktijken’, ‘interdisciplinair samenwerken’, ‘duurzaam samenwerken’ en ‘allianties’?
- Welke opleidingen kunnen voorkomen in de gezochte allianties?
- Wat wordt bedoeld met lectoraten, onderzoeksinstellingen en kenniscentra?
- Welke criteria kunnen worden gebruikt om de allianties te classificeren wanneer er wordt gezocht naar bestaande allianties en initiatieven tot allianties?
- Welke allianties bestaan er bij de verschillende classificaties?
- Zijn er bepaalde patronen te zien wanneer er wordt gekeken naar de gevonden allianties voor de verschillende classificaties?

2.3. Hypothese

De verwachting van de onderzoekers is dat er in de praktijk weinig allianties bestaan zoals deze hierboven zijn omschreven.

2.4. Onderzoeksmethoden

Er is gekozen voor een opzet waarbij sleutelfiguren een belangrijke rol spelen bij het vinden van bestaande allianties. Voordeel van deze methode is dat mensen niet onnodig worden belast met bijvoorbeeld vragenlijsten wanneer zij niet werken in of kennis hebben over dit soort allianties.

Om in contact te komen met dit soort experts is gezocht via sleutelfiguren die ervaring hebben in of kennis hebben over dit soort allianties. Hieronder volgt een toelichting over de wijze waarop contact is gezocht met verschillende informanten.

Een eerste groep informanten is geraadpleegd via de informatie van deelnemers van de Kenniskring Brede School 2011 van het Nederlands Jeugdinstituut. Binnen deze kenniskring wordt momenteel gekeken in hoeverre de vorming van allianties van brede schoolpraktijken met opleidingen, en/of onderzoeksinstellingen en andere kenniscentra, een zinvolle bijdrage kan leveren aan de pedagogische kwaliteit en daarmee aan positieve ontwikkeling van jeugd in brede schoolpraktijken? Experts die aan deze kenniskring deelnemen zijn werkzaam bij het Nederlands Jeugdinstituut, het Landelijk Steunpunt Brede Scholen, brede schoolpraktijken en (lectoraten van) Hogescholen.

Verder zijn sleutelfiguren gezocht via social media. Dit is gebeurt met behulp van een oproep in de online nieuwsbrief van het Nederlands Jeugdinstituut, de online nieuwsbrief van het Landelijk Steunpunt Brede Scholen en een oproep op drie LinkedIn groepen: 'Brede School', 'Nederlands Jeugdinstituut' en 'Burgerschap & burgerschapsvorming'. De meeste reacties op deze oproepen zijn binnen gekomen via de oproep in de online nieuwsbrief van het Landelijk Steunpunt Brede Scholen.

Ook is informatie gezocht via bestaande documenten. De documenten die hiervoor zijn gebruikt zijn terug te vinden in de literatuurlijst. Met aanknopingspunten uit deze documenten is verder gezocht op internet en via de mail of telefonisch contact gelegd met informanten. Ten slotte is steekproefsgewijs op internet gezocht naar allianties met behulp van de zoektermen: brede school, samenwerking HBO opleiding/MBO opleiding/ kenniscentrum/ lectoraat/ opleidingen/ beroepsopleidingen.

Bovengenoemde onderzoeksmethode heeft geleid tot het opsporen van de allianties die in dit rapport worden gepresenteerd. Ook zijn er samenwerkingsverbanden aan bod gekomen die niet in dit rapport zijn opgenomen. Deze laatste groep samenwerkingsverbanden voldeed (nog) onvoldoende aan de eisen van de allianties waarnaar binnen dit onderzoek is gezocht. Voor een volledig overzicht zijn deze allianties opgenomen in de bijlage en wellicht groeien deze in de toekomst uit naar een alliantie waarnaar in dit onderzoek is gezocht.

3. Definitie van begrippen

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de begrippen die zijn gehanteerd in het opsporen van allianties. Het definiëren van deze begrippen is van belang in een eenduidige communicatie over de gezochte allianties en bij het classificeren van deze allianties. Achtereenvolgens wordt in de eerste paragraaf ingegaan op de begrippen PO brede schoolpraktijken, interdisciplinair samenwerken en duurzaam samenwerken. In paragraaf twee volgt een uiteenzetting over opleidingen die kunnen voorkomen in de gezochte allianties. De derde paragraaf sluit af met een definitie van de begrippen lectoraat, onderzoeksinstelling en kenniscentrum.

3.1. Wat wordt bedoeld met de begrippen, ‘PO brede schoolpraktijken’, ‘interdisciplinair samenwerken’, ‘duurzaam samenwerken’ en ‘allianties’?

PO brede schoolpraktijken

Onder andere in het Handboek brede school (2007) is te lezen dat een eenduidige definitie van een brede school niet te geven is, omdat deze in veel verschillende verschijningsvormen voor kan komen. Belangrijke basisprincipes van brede schoolpraktijken worden in dit boek als volgt omschreven:

‘Een brede school is een samenhangend netwerk van toegankelijke en goede voorzieningen voor kinderen, ouders en buurt, met de school als middelpunt. Er is sprake van een structurele samenwerking tussen scholen en één of meerdere instellingen voor kinderopvang, welzijn, zorg, cultuur en sport. Er is een gezamenlijke visie en een doorgaande lijn in de werkwijze. Bovendien is er een organisatorische en financiële verankering in het beleid en de uitvoering van de betrokken organisaties.’

Voor dit onderzoek gaat het te ver om in te gaan op alle verschillende verschijningsvormen van brede schoolpraktijken. Hierover kunnen onderzoeken en boeken op zichzelf worden geschreven/uitgevoerd. Wel is het van belang om helder te hebben waaraan een brede schoolpraktijk in de context van dit onderzoek minimaal moet voldoen. In dit onderzoek moeten deze praktijken voldoen aan de volgende criteria:

- Er is minimaal sprake van een samenwerking tussen een basisschool en één andere instelling.
- Deze samenwerking is op papier vastgelegd, bijvoorbeeld door een gezamenlijk convenant.
- Deze samenwerking hoeft niet per se als brede schoolpraktijk gelabeld te zijn.

Interdisciplinair samenwerken

Wanneer in dit onderzoek gesproken wordt over interdisciplinair samenwerken wordt hiermee de samenwerking bedoeld van:

- Brede schoolpraktijken (samenwerkingsverbanden met verschillende beroepsgroepen in de uitvoeringspraktijk) met
- opleidingsactiviteiten / lectoraatsactiviteiten waarin verschillende opleidingsdisciplines verenigd zijn;
  - een opleiding / lectoraat verzorgt leeractiviteiten (-trajecten) voor studenten uit verschillende disciplines;
  - of twee of meer opleidingen / lectoraten gezamenlijk verzorgen zulke activiteiten.

Duurzaam samenwerken

De hiervoor beschreven interdisciplinaire samenwerking moet duurzaam van aard zijn. Dit houdt in dat er (a) sprake is van een doorgaande samenwerking tussen een brede schoolpraktijk en een

alliantiepartner en (b) dat er binnen de samenwerking wordt voortgebouwd op voorgaande samen opgedane kennis en ervaringen. Voor dit onderzoek geldt dat duurzaamheid van de relatie aanwezig moet zijn in schriftelijke of mondelinge afspraken. Er is in dit onderzoek gekeken of er sprake is van vastgelegde afspraken (over de inhoud en periode) van de samenwerking, bijvoorbeeld in de vorm van een gezamenlijk convenant.

Allianties

In dit onderzoek wordt met allianties bedoeld dat er sprake is van duurzame samenwerking tussen één of meer brede schoolpraktijken, en minstens één opleiding (al dan niet via lectoraat, al heeft dat wel het voordeel van het praktijkonderzoek), en/of kenniscentrum, onderzoeksinstelling, universiteit.

Het gaat om duurzame samenwerking met zowel initiële opleiding als samenwerking met nascholingsaanbieders; voor nascholing in teams van leraren, pedagogisch medewerkers en/of andere begeleiders.

3.2. Op welke opleidingen hebben de gezochte allianties betrekking?

Binnen dit onderzoek gaat het om pedagogische kwaliteit ter beschikking van een positieve ontwikkeling van kinderen. Verschillende beroepsgroepen spelen daarbij een rol. Daarbij is binnen dit onderzoek gefocust op de beroepsgroepen van leraar, pedagogisch medewerker, kinderwerker, begeleiders uit sport en kunst.

Vanuit passend onderwijs denkt men bij 'positieve ontwikkeling' ook aan professionals jeugdzorg. Vanuit het perspectief van het programma Positief Jeugdbeleid van het Nederlands Jeugdinstituut ligt het niet voor de hand om deze beroepsgroepen ook te betrekken bij het inventarisatieonderzoek. Inzake kwaliteitsverbetering onderwijs-jeugdzorg wordt al meer gedaan; het programma Positief Jeugdbeleid is er juist om aandacht aan de (beroepen in de) algemene jeugdvoorzieningen te geven.

In onderstaand overzicht staan de opleidingen die horen bij de meest voorkomende beroepen binnen de brede school. Deze opleidingen zijn geordend naar opleidingsniveau. Binnen het MBO en HBO zijn er verschillende opleidingen die kunnen toeleiden naar dezelfde beroepen. Omdat er geen overzicht bestaat van alle opleidingen en het voor dit onderzoek niet van belang is om deze allemaal uit te zoeken geeft onderstaand schema een impressie van opleidingen die relevant zijn. De allianties die in dit onderzoek gezocht worden hebben een samenwerking met één, maar liefst meerdere opleidingen uit onderstaand schema.

Opleidingen die kunnen toeleiden naar beroepen binnen brede schoolpraktijken

Universitair	HBO	MBO (verschillende niveaus)
ALPO (Academische Lerarenopleiding Primair Onderwijs)	Pedagogiek HBO	SPW (Sociaal pedagogisch werker)
Pedagogiek universitair	PABO (pedagogische academie voor het basisonderwijs)	CIOS (Centraal Instituut Opleiding Sportleiders)
Sociale wetenschappen	SPH (Sociaal Pedagogisch Hulpverlener)	MBO Onderwijsassistent
Kunst- en cultuurwetenschappen	CMV Culturele maatschappelijke vorming)	MBO Klassenassistent
Sportwetenschap	Social Work	Pedagogisch werk
	ALO (Academie voor Lichamelijke Opvoeding)	Pedagogisch werker kinderopvang
		Sociaal pedagogisch werker
		Sociaal cultureel werker
		Helpende zorg en welzijn

3.3. Wat wordt bedoeld met lectoraten, onderzoeksinstellingen en kenniscentra?

Lectoraten

Binnen het hoger beroepsonderwijs bestaan er lectoraten. Binnen lectoraten wordt praktijkgericht onderzoek gedaan en het kennisniveau van studenten en docenten verhoogd. Om dit te bereiken wordt regelmatig samenwerking gezocht met andere partijen, zoals de praktijk en universiteiten. Ook wordt er vanuit lectoraten geprobeerd een bijdrage te leveren aan het maatschappelijk debat. Lectoraten hebben het doel om verbinding te leggen tussen wetenschap, de beroepspraktijk en het onderwijs (www.lectoren.nl). Een voorbeeld van een lectoraat is het lectoraat Integraal Jeugdbeleid – de Vensterschool als portaal aan de Hanzehogeschool in Groningen.

Onderzoeksinstellingen

Er bestaan verschillende typen onderzoeksinstellingen, namelijk instellingen die praktijkgericht onderzoek uitvoeren, zoals het Nederlands Jeugdinstituut en Oberon, onderzoeksinstellingen die verbonden zijn met Universiteiten, zoals het Kohnstamm Instituut en ten slotte het onderzoek dat universiteiten zelf uitvoeren. Binnen dit onderzoek wordt geen onderscheid gemaakt tussen de verschillende type onderzoeksinstellingen.

Kenniscentra

Met kenniscentra worden in dit onderzoek organisaties bedoeld die beschikken over gespecialiseerde kennis op één of meerdere terreinen. Zij hoeven niet perse zelf onderzoek te doen. Voorbeelden van kenniscentra zijn het Nederlands Jeugdinstituut, Sardes, Centra voor Maatschappelijke Ontwikkeling en onderwijsadviesdiensten. Een organisatie als het Landelijk Steunpunt Brede Scholen is mede gericht op het verzamelen en vastleggen van kennis uit dergelijke kenniscentra.

4. Resultaten

Er zijn zes criteria gebruikt om de samenwerkingsverbanden die gevonden zijn te ordenen. Deze criteria zijn gebaseerd op definities van begrippen uit de voorgaande paragrafen van hoofdstuk 3. Er is gekeken naar interdisciplinaire samenwerking, duurzame samenwerking, kennisverspreiding via lokale of landelijke netwerken, professionalisering van studenten door de samenwerking, professionalisering van medewerkers van de brede schoolpraktijk door de samenwerking en professionalisering van docenten van beroepsopleidingen door de samenwerking.

Allianties die aan minimaal twee van de hierboven genoemde criteria voldoen en de potentie hebben om in de toekomst aan meer van de criteria te gaan voldoen zijn opgenomen in onderstaande tabel. Deze allianties zijn hieronder per stuk kort toegelicht.

Allianties	interdisciplinair	duurzaam	kennisverspreiding	Professionalisering studenten	Professionalisering werknemers BS	Professionalisering docenten
Kenniscentrum Talentontwikkeling van de Hogeschool Rotterdam	X	X	X	X	X	X
Hanzehogeschool Groningen	X	-	X	X	X	-
Samenwerking vanuit lectoraat Hogeschool Utrecht	X	X	X	?	X	?
Hogeschool InHolland Rotterdam	X	-	-	X	-	-
ROC Amsterdam, afdeling zorg en welzijn	X	X	-	X	-	X
ROC Zadkine Rotterdam	X	-	-	X	-	-
Albeda college Rotterdam	-	X	-	X	-	-
Brede school De Spil in Heerenveen	X	-	-	X	-	X
Laterna Magica Amsterdam	?	X	-	X	-	-

4.1. Kenniscentrum Talentontwikkeling van de Hogeschool Rotterdam

Aldus Joog Berding, lector aan de Hogeschool Rotterdam, zijn de kenniscentra aan deze hogeschool opgebouwd uit lectoraten. In het kenniscentrum Talentontwikkeling participeren onder andere een lector Brede school, een lector Doorstroming beroepskolom en twee taal-lectoren. Het doel van dit kenniscentrum is meervoudig: kennis vergaren door onderzoek, iets betekenen voor de stad en de scholen en kenniscirculatie door middel van publicaties, conferenties etc.

Joop Berding geeft via de mail aan dat de Hogeschool Rotterdam al een aantal jaren samenwerkt met een groot aantal brede scholen in Rotterdam. Dit gebeurt in het kader van het 'Outside In Inside Out model' (OIIO-model). Dit model houdt in dat de Hogeschool Rotterdam ondersteuning geeft aan brede scholen bij hun ontwikkeling door de inzet van studenten en onderzoekers. Meestal zijn dit studenten of medewerkers van de lerarenopleidingen en de sociale opleidingen. Dit genereert kennis die de Hogeschool Rotterdam vervolgens weer ten goede laat komen aan het onderwijs. Tegelijk ontwikkelt een aantal medewerkers van de Hogeschool Rotterdam zich in het doen van praktijkgericht onderzoek.

In het nieuwe Kenniscentrum Talentontwikkeling bestaat een onderzoeksprogramma 'Brede school' waarin een aantal projecten uitgevoerd gaan worden. Eén daarvan, 'Ultieme brede school' is inmiddels gestart. Er wordt intensief samengewerkt met voorlopig drie brede basisscholen om hen te helpen hún concept van brede school verder te ontwikkelen. Het gaat hierbij om de Katholieke brede school Emmaus, de Christelijke brede school de Sleutel en de openbare brede school de Wilgenstam. Behalve studenten zijn hier ook ondersteunende instellingen uit onder andere welzijnswerk betrokken.

4.2. Hanzehogeschool Groningen

Lector Jeannette Doornenbal geeft in een telefonisch interview aan dat er een prettige samenwerking tussen lectoraat en praktijk bestaat, bijvoorbeeld in intervisiegroep voor brede schoolcoördinatoren (bespreken casuïstiek) die door het lectoraat wordt verzorgd. Er lopen momenteel verschillende onderzoeken, waarin wordt samengewerkt met basisscholen, brede scholen/vensterscholen, BSO's, GGD, jeugdzorg, gemeente Groningen, de Rijksuniversiteit Groningen en het UMCG. Werken aan pedagogische kwaliteit onder meer door professionalisering van huidige en toekomstige professionals is en blijft een centraal aandachtspunt. Bijvoorbeeld in de Leerfabriek (Zie: CJG professionaliseringsdossier).

Volgens Jeannette Doornenbal wil de praktijk de samenwerking met het lectoraat graag. Soms staan ook praktische zaken in de weg en scholen hebben dikwijls geen expliciet professionaliseringsbeleid waarbij kan worden aangesloten. Alliantie gaat volgens haar leven wanneer studenten meedoen in onderzoek. Een belangrijke kwestie volgens Jeannette Doornenbal is het uitvinden van de goede onderzoeksvragen, mede rekening houdend met waar scholen feitelijk op worden afgerekend, en de goede mensen om die uit te werken.

In de Pabo lukt het om onderzoek en het onderzoeksdomein van het lectoraat stapje voor stapje een plek te geven in het curriculum. Ook is er een minor Integraal Jeugdbeleid en wordt de brede school in de master Social Work als innovatieve praktijk behandeld. In april 2012 verschijnt het boek Werken in de brede school (Doornenbal, Van Oenen en Pols). De pedagogische benadering uit dit boek wordt in het curriculum van de Pabo gebruikt.

Vanuit het lectoraat wordt momenteel overwogen om een nieuwe vensterschool (uitingsvorm van een brede school) te adopteren vlakbij het hogeschoolcomplex. Met goede ruimtelijke voorzieningen is daar mogelijk een proeftuin voor een academische vensterschool van te maken, met mogelijk ook onderzoek erbij. De onderhandelingen met bestuurders zijn echter lastig en verlopen traag.

4.3. Samenwerking vanuit lectoraat Hogeschool Utrecht

Het lectoraat Participatie en Maatschappelijke Ontwikkeling (PMO) van de Hogeschool Utrecht (HU) heeft sinds 2008 een samenwerking met de Stichting Amersfoortse Brede Scholen (Stichting ABC) en de brede scholen ABC Randenbroek en ABC Liendert. Deze samenwerking zal naar verwachting in de toekomst worden voortgezet. Het lectoraat heeft onderzocht in hoeverre de praktijk van brede scholen in de provincie Utrecht overeenkomt met maatschappelijke opbrengsten die zij in theorie kunnen opleveren. Vanuit dit onderzoek is er een project opgezet waarbij wordt gekeken naar een verbetering van de samenwerking en afstemming tussen ouders, wijkbewoners en professionals om daarmee de pedagogische infrastructuur van brede scholen in de provincie Utrecht te verbeteren. Binnen deze samenwerking is er zowel aandacht voor de ontwikkeling van de twee brede scholen in Amersfoort als voor de ontwikkeling van een lokale kennisinfrastructuur.

Het algemene doelen van het project is om te zorgen dat aan het eind van de projectperiode er per brede schoolpraktijken een gedeelde pedagogische visie op de betrokkenheid van ouders/wijkbewoners bij de (ontwikkeling van de kinderen in de) brede school is geformuleerd. Het doel is dat er voor deze visie bij alle betrokkenen draagvlak is. Verder is het de bedoeling dat er effectieve nieuwe werkwijzen en activiteiten zijn ontwikkeld, zoals een ouderkamer, ouderconsulent, huisbezoekaanpak en wijkinitiatieven zoals de wijkleerlingenraad, schooltuin en (digitale) kinderpersbureaukrant. De precieze activiteiten en invulling daarvan hangen af van de pedagogische keuzes die de partners onderling maken. Ook heeft het project tot doel dat de opgedane kennis over proces en producten worden verspreid naar de overige brede scholen in de provincie Utrecht.

4.4. Hogeschool InHolland Rotterdam

Aan de Hogeschool InHolland Rotterdam bestaat een minor brede school, gezamenlijk van Social Work en Pabo, waarbinnen studenten onderzoekjes doen in brede schoolpraktijken. Het gaat daarbij om incidentele samenwerkingsverbanden en niet om structurele samenwerkingsverbanden met de brede schoolpraktijken.

Verder is er volgens lector Jeroen Onstenk sprake van lectoraatsonderzoek op allerlei thema's die inhoudelijk wel 'brede school' zijn, maar niet zo zijn gelabeld. De bredeschoolactiviteiten van het lectoraat lagen wat stil en moeten nieuw leven worden ingeblazen. De brede school is weliswaar nog steeds een zwaartepunt in opleidingen van de Hogeschool InHolland Rotterdam aldus Jeroen Onstenk, maar het is ook lastig hoe het thema brede school hierin verwerkt zou moeten worden. Zeker met de huidige nadruk op taal en rekenen wordt geworsteld hoe dit te combineren is met brede school doelen.

4.5. ROC Amsterdam, afdeling zorg en welzijn

Bij het ROC Amsterdam is in 2009 een pilot geweest met combinatiestages van MBO-studenten van twee opleidingen, namelijk pedagogisch werk en onderwijsassistent. Deze studenten hebben stage gelopen op brede school 't Koggeschip in Amsterdam. Doel van de pilot was om de studenten voor te bereiden op het gaan vervullen van combinatiefuncties in brede schoolpraktijken. De pilot is inmiddels afgerond.

Inmiddels is er een vervolgproject waarbij nog 8 andere scholen betrokken zijn en waarbij ook studenten van de opleiding sociaal cultureel werk zijn gaan meedoen. De kennis die in de pilot is opgedaan wordt in dit project gebruikt. Ook heeft het ROC de informatie over brede scholen en combinatiefuncties in het onderwijsprogramma van de opleiding voor onderwijsassistent opgenomen. Alle studenten van de opleiding onderwijsassistent gaan gedurende de opleiding een periode stage lopen in een brede school. Er zijn een aantal interdisciplinaire opdrachten ontwikkeld die hierbij gebruikt kunnen worden. Verder krijgen alle studenten pedagogisch werk en onderwijsassistent in het eerste jaar het basisprogramma Vroeg en Voorschoolse Educatie aangeboden. Het ROC zoekt nog naar mogelijkheden voor studenten om delen van andere opleidingen te volgen, zodat zij niet alleen competenties kunnen ontwikkelen voor combinatiefuncties door stage te lopen op een brede school, maar door hier ook daadwerkelijk kwalificaties voor te kunnen halen.

4.6. ROC Zadkine Rotterdam

Het opleidingsmodel dat opleidingscentrum Zadkine in 2007 heeft uitgewerkt in een brede schoolconcept is gebaseerd op de piramide van Maslow. Een piramidevormig schoolgebouw stond in het concept van Zadkine als metafoor voor de wijze waarop gedacht kan worden over samenwerking tussen verschillende instellingen.

Op dit moment zijn er verschillende samenwerkingsvormen binnen Rotterdam tussen instellingen die samen een brede school vormen en opleidingen op MBO en HBO niveau. Jaap van Roermund, onderwijspecialist aan het ROC Zadkine, noemt deze vorm van samenwerken in een telefonisch interview leer-werk-landschappen. Hij benadrukt dat het hierbij gaat om het opleiden en toeleiden van studenten naar de arbeidsmarkt én om het professionaliseren van de brede scholen. Maar ook om diverse vormen van leer-werk-landschappen te realiseren door bijvoorbeeld het realiseren van incompany trajecten waarbij het opleidingsinstituut samen met het bedrijfsleven realistische leertrajecten initieert.

Een kenniscentrum waarover in het visiedocument uit 2007 gesproken wordt bestaat niet echt. Waar mogelijk monitort het ROC de opgedane kennis, plaatst onderwerpen op de onderzoeksagenda van het lectoraat en draagt zorg voor een netwerk waarbinnen nieuwe kennis vanuit de samenwerkingsvormen verspreid kan worden. Te denken valt hierbij aan kennisuitwisseling tussen het MBO en HBO.

4.7. Albeda college Rotterdam

Momenteel bestaan er nauwe contacten tussen het Albeda college in Rotterdam, een MBO opleiding voor pedagogisch medewerker op niveau 3 en 4, en een aantal instellingen in de buurt van de opleiding en wordt er onder andere samengewerkt met Kinderopvang Bijdehand. Deze laatste samenwerking vindt plaats in de vorm van een convenant, waarmee er samen aan het nieuwe

competentiegerichte onderwijs wordt gewerkt. Deze kinderopvang is deel van de brede school Helias. Marja Kieviet, docent en coördinator Beroeps Praktijk Vorming geeft aan dat er vanuit het Albeda college de wens bestaat om meer samen te werken met brede schoolpraktijken, omdat er vanuit de opleiding mogelijkheden worden gezien voor de ontwikkeling van studenten. Het gaat bij deze alliantie voornamelijk om het zo goed mogelijk opleiden van aankomende beroepskrachten, waarbij (samen)werken binnen de brede school aandacht krijgt.

In het verleden zijn er contacten onderhouden met de brede school Nesselande. Toen er een convenant met Zadkin (ROC) is gesloten zijn deze contacten vervaagd.

4.8. Brede school De Spil in Heerenveen

Bij deze samenwerking gaat het om een alliantie tussen brede school, PABO Meppel en ROC Friesland niveau 2 en 3. Studenten lopen stage in brede school de Spil en worden door een docent op de werkvloer begeleid. Er kan gesproken worden over werkend leren. Ook geeft Annemarie Elout, brede school coördinator gemeente Heerenveen, regelmatig gastcolleges op het ROC. De alliantie is gericht op het opleiden van aankomende beroepskrachten, maar er is geen sprake van verdere professionalisering van al bestaande beroepskrachten.

4.9. Laterna Magica Amsterdam

Laterna Magica is een Integraal Kindcentrum in de zin van co-creatie tussen school en skon kinderopvang, geïntegreerd in één organisatie (de twee achterliggende organisaties groeien in een jaar naar één rechtsvorm toe). Er is een verdeling in zelfsturende units met stamgroepen, van 0-3 jaar (max 43 ll), 3-7 jaar en 8-12 jaar (per unit ongeveer 100 ll). Er zijn nov 2011 drie units 3-7 jaar en één unit 8-12 jaar. Ook hebben medewerkers geen verschillende benamingen meer. Men is coach/regisseur, of begeleider (met bijpassende competentieprofielen). Er werken MBO/HBO-ers/WO-ers met verschillende achtergronden. Dit omdat er voor deze manier van werken andere mensen nodig zijn die competent zijn op pedagogisch-theoretisch en didactisch-theoretisch niveau, actief ontwerpen, observeren en begeleiden, en creatief in verband met Natuurlijk Leren.

Het Natuurlijk Leren wordt ingezet voor de ontwikkeling van kinderen én medewerkers. Laterna Magica is een erkende Opleidingsschool, waarbij het 'Hoofd Opleidingen' (voor meer scholen) een belangrijke inhoudelijke rol speelt. Deze persoon werkt nauw samen met de Pabo van de Hogeschool van Amsterdam. LM heeft daarnaast een intern opleider Natuurlijk Leren die het leren van alle medewerkers binnen LM inspireert en organiseert.

Laterna Magica werkt per unit met teams van alle medewerkers plus Pabostudenten (2e/3e-jaars en LIO's). Dit gebeurt in het kader van Opleiden in school, samen onderzoekend en ontwerpnd leren. Ontwikkelvragen en ambities worden opgesteld per unit en worden aan elkaar gepresenteerd. (Onderzoeks)opdrachten van studenten van de Hogeschool van Amsterdam/ de universitaire Pabo worden hieraan gekoppeld.

De opleider Natuurlijk Leren zorgt in samenwerking met de unitleiders voor afstemming rond het leren. Zo moet de scholing bijvoorbeeld één op één aansluiten bij praktijkvraagstukken en eigen ambities van medewerkers. Een sleutel is dat medewerkers elkaar multidisciplinair aan het werk zien en hierop samen reflecteren (tot op diepere laag, zelfspiegel).

De schoolleider van Laterna Magica moet breed ontwikkeld zijn. De huidige directrice, Annette van Valkengoed, heeft zelf ook een brede achtergrond met onder andere Kunstacademie, Pabo en Master Educational Leadership. Ze was voorheen leraar, intern begeleider/gedragsspecialist, directeur op een reguliere school en zette in Zwolle een school op voor natuurlijk leren.

De hele opzet en samenwerkingsverbanden bij Laterna Magica zijn echter nog in een pril beginstadium. Een knelpunt bestaat voorsnog uit CAO-verschillen en regelgeving vanuit de GGD.

5. Conclusies en discussie

Een verkenning naar allianties rondom brede schoolpraktijken is uitgevoerd. Hierbij is gekeken naar een duurzame samenwerking tussen brede schoolpraktijken, en minstens één opleiding (al dan niet via lectoraat, al heeft dat wel het voordeel van het praktijkonderzoek), en/of kenniscentrum, onderzoeksinstelling, universiteit.

De resultaten van deze verkenning bevestigen de hypothese dat er (nog) weinig van dit soort allianties bestaan. De gevonden allianties zijn veelal gericht op de professionalisering van aankomende beroepskrachten en minder op de professionalisering van al bestaande werknemers. Tevens valt op dat bij de gevonden allianties (nog) niet altijd veel aandacht bestaat voor het verspreiden van nieuwe kennis, die is opgedaan door de samenwerking. De allianties die gevonden zijn waarbij deze kennisverspreiding wel plaatsvindt, zijn geïnitieerd en worden gecoördineerd vanuit een lectoraat binnen Hogescholen. Bij de Hanzehogeschool Groningen en de Hogeschool Utrecht gaat het om één lectoraat en bij de Hogeschool Rotterdam om het Kenniscentrum Talentontwikkeling waarbinnen een aantal lectoraten zijn vertegenwoordigd. Wanneer wordt gekeken naar de taakomschrijving van lectoraten is te zien dat deze onder andere tot doel hebben om wetenschap, beroepspraktijk en onderwijs met elkaar te verbinden. Een orgaan dat deze doelstelling tot zijn takenpakket heeft behoren, lijkt nodig te zijn voor het tot stand brengen van het soort allianties waarnaar binnen deze verkenning is gezocht.

Gezien het beperkte aantal allianties dat is gevonden kan de vraag worden gesteld in hoeverre het wenselijk/realistisch is dat er meer van dit soort allianties komen. Enerzijds bestaat de veronderstelling dat dit soort allianties een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de professionalisering van huidige en aankomende beroepskrachten. Anderzijds bestaan er (nog) problemen bij het aangaan, onderhouden en tot een succes maken van dit soort allianties. Een voorbeeld van zo'n probleem zijn de verschillen in roostering tussen scholen en diverse opleidingen. Studenten van verschillende MBO en HBO opleidingen moeten op verschillende momenten aan specifieke kennis, vaardigheden en attitudes werken volgens het curriculum van hun opleiding, wat het afstemmen van gezamenlijke projecten en de samenwerking tussen verschillende opleidingen bemoeilijkt. Ook is het moeilijk om over de kwaliteit van (af)studerende en (af)studeergroepen, in samenspraak met school(bestuur)niveaus, tot goede afspraken te komen over de aansturing van opdrachten op brede school gebied en hiervoor formuleren van goede vragen. Samengevat kan de vraag gesteld worden of de voordelen van het soort allianties waarnaar gezocht is opwegen tegen de moeilijkheden die er blijkbaar in de praktijk bestaan.

Het nader bekijken van de hiervoor genoemde problematiek laat zien dat deze veelal praktisch en beleidstechnisch van aard is. Het verder professionaliseren van huidige en aankomende beroepskrachten is daarentegen van inhoudelijke aard. Na dit geconstateerd te hebben kan de vraag worden gesteld of de praktische problematiek niet te overwinnen is ten gunste van inhoudelijke verbetering. Een (nog) betere professionalisering van beroepskrachten heeft immers als indirect gevolg dat de kinderen waarmee zij werken betere ontwikkelingskansen krijgen. Inhoudelijke verbeteringen kunnen gestimuleerd worden door het beter leren stellen en formuleren van goede onderzoeksvragen voor en met de praktijk, zoals Jeanette Doornenbal van de Hanzehogeschool Groningen in het interview met haar aangaf.

Om de praktische problematiek te kunnen oplossen wordt door de onderzoeker van deze verkenning aanbevolen om vervolgonderzoek te doen naar (een) 'good practice(s)'. Het onderzoek naar een of meerdere goede voorbeelden van een bestaande alliantie, kan allianties die nog in een opstartfase zitten helpen en het aangaan van nieuwe allianties stimuleren. Hierbij kan gedacht worden aan een uitwerking van de onderzochte alliantie in 'tips' en 'tips'.

6. Bronnen/Verder lezen

6.1. Informanten

- Joop Berding
  - Kenniscentrum Talentontwikkeling, Hogeschool Rotterdam; onderzoeker Kenniscentrum Urban Education/hogeschooldocent Instituut voor de Sociale Opleidingen
- Gerard van de Burgwal
  - Deelnemer kenniskring (bijeenkomst oktober); directeur St. Brede School Haarlemmermeer, Taskforce Kinderopvang Amsterdam, adviseur bredeschoolontwikkeling Zwijndrecht en Barendrecht)
- Jeanette Doornenbal
  - Lector Hanzehogeschool Groningen
- Annemarie Elout
  - Brede School Coördinator gemeente Heerenveen
- Dieuwke Fokkema
  - Coördinator koplopergroep, Landelijk Steunpunt Brede Scholen
- Janneke Hagenaar
  - Medewerker, Landelijk centrum voor Ontwikkelingsgericht Onderwijs
- Marja Kieviet
  - Docent en Beroeps Praktijk Vorming coördinator Albeda college Rotterdam
- Saskia van Oenen
  - Deelnemer kenniskring (bijeenkomst oktober); senior medewerker Kenniscentrum Nederlands Jeugdinstituut
- Jeroen Onstenk
  - deelnemer kenniskring (bijeenkomst oktober); lector Hogeschool InHolland Rotterdam
- Jeanet Oosterhuis-Stoit
  - Onderzoeker lectoraat Morele Vorming aan de Gereformeerde Hogeschool Zwolle
- Jaap van Roermund
  - onderwijsspecialist ROC Zadkine Rotterdam
- Rita Smit
  - Senior beleidsmedewerker ROC van Amsterdam, Zorg & Welzijn
- Annette van Valkengoed
  - Directrice Laterna Magica Amsterdam
- Marja Valkestijn
  - Deelnemer kenniskring (bijeenkomst oktober); afdelingshoofd Educatie & opvang Nederlands Jeugdinstituut
- Job van Velsen
  - Deelnemer kenniskring (bijeenkomst oktober); projectleider Landelijk Steunpunt Brede Scholen; directeur Etuconsult
- Jacques Verheijke
  - Onderwijs- en opleidingsadviseur, projectleider, organisatieadviseur en procesbegeleider Faculteit Educatie/het Seminarium voor Orthopedagogiek Hogeschool Utrecht

6.2. Schriftelijke bronnen

- Boon den, T. & Geeraerts, D. (2005). Van Dale: Groot woordenboek van de Nederlandse taal. Utrecht/Antwerpen: Van Dale lexicografie.
- Oberon/Sardes (2007). Handboek brede school 0-12 jaar. Utrecht: USP.
- Oenen van, S. & Valkestijn, M. (2007). Professionalisering in de brede school. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Oenen van, S. & Valkestijn, M. (2011). Professionaliseren in bredeschoolwerk. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- ROC Amsterdam (2010). Combinatiestages in de brede school. Verslag van de pilot combinatiestages in brede school 't Koggeschip. Amsterdam: ROC Amsterdam.
- Verhagen, S.M. Projectplan 'versterking pedagogische infrastructuur brede scholen; op zoek naar samenwerking en afstemming tussen ouders, wijkbewoners en professionals', verkregen op maandag 26-09-2011, via contactpersoon Jacques Verheijke.

6.3. Websites om verder te lezen

- www.albeda.nl
- www.bredeschool.nl/goede-voorbeelden/artikel/rotterdam-zadkine-roc-middelbaarberoeps-onderwijs
- www.hanze.nl/home/Schools/Pedagogische+Academie/Lectoraat/Over+het+lectoraat/Samenwerking.htm
- www.lectoren.nl
- www.socialeinnovatie.onderzoek.hu.nl/Data/News/Tussenrapportage%20project%20brede%20scholen.aspx
- www.stijnverhagen.nl
- www.zadkine.nl
- www.laternamagica.info

Bijlage I: overzichtsschema van gevonden allianties

Hieronder vindt u een overzicht met alle allianties die in deze verkenning zijn gevonden. De eerste groep allianties is opgenomen in hoofdstuk vier bij de resultaten van deze verkenning. De tweede groep allianties is niet in bovenstaande tekst toegelicht, omdat deze allianties aan minder dan twee van de criteria voldoen die voor deze verkenning zijn opgesteld.

Allianties die wel in het rapport zijn toegelicht

- Brede school De Spil in Heerenveen
- Albada college Alexanderlaan te Rotterdam
- Kenniscentrum Talentontwikkeling van de Hogeschool Rotterdam
- Hogeschool InHolland Rotterdam
- ROC Amsterdam, afdeling zorg en welzijn ROC Zadkine Rotterdam
- Hanzehogeschool Groningen
- Samenwerking vanuit lectoraat Hogeschool Utrecht
- Laterna Magica Amsterdam

Allianties die niet in het rapport zijn toegelicht

- Koplopergroep Landelijk Steunpunt Brede Scholen samen met 11 Pabo's
- OGO (Landelijk centrum voor Ontwikkelingsgericht Onderwijs)
- Huiskamer Talmaschool Rotterdam
- Marnix Onderwijscentrum Utrecht, opleiding tot coördinator brede school
- Fontys opleiding Directeur Brede School (DBS)
- Stichting de Meeuw in Rotterdam
- ZET en K2 werken in Noord-Brabant samen aan netwerken brede school
- Lectoraat Morele Vorming van de Gereformeerde Hogeschool
- Gemeente Arnhem brede school
- Scoop (welzijnsorganisatie) Almelo
- Stichting Archipel Brummen, Voorst en Zutphen
- Brede scholen Nijmegen
- CINOP, (Inter)nationaal adviesbureau op het gebied van opleiden en ontwikkelen

Het Nederlands Jeugdinstituut

Het Nederlands Jeugdinstituut is het landelijk kennisinstituut voor jeugd- en opvoedingsvraagstukken. Het werkterrein van het Nederlands Jeugdinstituut strekt zich uit van de jeugdgezondheidszorg, opvang, educatie en jeugdwelzijn tot opvoedingsondersteuning, jeugdzorg en jeugdbescherming evenals aangrenzende werkvelden als onderwijs, justitie en internationale jongerenprojecten.

Missie

De bestaansgrond van het Nederlands Jeugdinstituut ligt in het streven naar een gezonde ontwikkeling van jeugdigen, en verbetering van de sociale en pedagogische kwaliteit van hun leefomgeving. Om dat te kunnen bereiken is kennis nodig. Kennis waarmee de kwaliteit en effectiviteit van de jeugd- en opvoedingssector kan verbeteren. Kennis van de normale ontwikkeling en opvoeding van jeugdigen, preventie en behandeling van opvoedings- en opgroeioproblemen, effectieve werkwijzen en programma's, professionalisering en stelsel- en ketenvraagstukken. Het Nederlands Jeugdinstituut ontwikkelt, beheert en implementeert die kennis.

Doelgroep

Het Nederlands Jeugdinstituut werkt voor beleidsmakers, staffunctionarissen en beroepskrachten in de sector jeugd en opvoeding. Wij maken kennis beschikbaar voor de praktijk, maar genereren ook kennisvragen vanuit de praktijk. Op die manier wordt een kenniscyclus georganiseerd, die de jeugdsector helpt het probleemoplossend vermogen te vergroten en de kwaliteit en effectiviteit van de dienstverlening te verbeteren.

Producten

Het werk van het Nederlands Jeugdinstituut resulteert in uiteenlopende producten zoals een infolijn, websites, tijdschriften, e-zines, databanken, themadossiers, factsheets, diverse ontwikkelings- en onderzoeksproducten, trainingen, congressen en adviezen.

Meer weten?

Met vragen over het Nederlands Jeugdinstituut of zijn beleidsterreinen kunt u op werkdagen van 9 tot 13 uur terecht bij onze Infolijn, telefoon (030) 230 65 64 of via e-mail info@nji.nl.

Voor de meest actuele informatie: www.nederlandsjeugdinstituut.nl.